

NIEUWSBRIEF FLORON-FWT, NR.8, FEBRUARI 1993

DISTRICT TWENTE e.o.

www.fwtwente.nl

REDACTIE: Otto Zijlstra (districtscoördinator FLORON). E-mail: ogzijlstra@zonnet.nl

Pieter Stolwijk (coördinator Floristische Werkgroep Twente). E-mail: fwt@fwtwente.nl

Jacques Bielen E-mail: jwbielen@xs4all.nl

[P.F. STOLWIJK & O.G. ZIJLSTRA](#)

[O.G. ZIJLSTRA](#)

[J.W. BIELEN, P.F. STOLWIJK & O.G. ZIJLSTRA](#)

[P.F. STOLWIJK](#)

Red.

Red.

Jaarverslag FLORON - FWT 1992, p.1

Geelbloeiende kruisbloemigen in Twente (slot), p.4

Bijzondere vondsten in 1992, p.9

Vogelmelk en Grote muur, p.13

Excursieprogramma 1993, p.14

Start seizoen 1993, p.15

Jaarverslag FLORON - FWT 1992

P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra

Hoewel het aantal personen dat aan het veldwerk heeft meegedaan niet veel groter is geworden, is het aantal ingestuurde lijsten weer toegenomen. De in eerdere jaren opgedane ervaring heeft echter voor een snelle verwerking van de gegevensstroom gezorgd.

Elke medewerker heeft een lijstje met interessante vondsten en een lijstje met vraagtekens voorgelegd gekregen, volgens een deels geautomatiseerde procedure. Hierop zijn al diverse reacties binnengekomen.

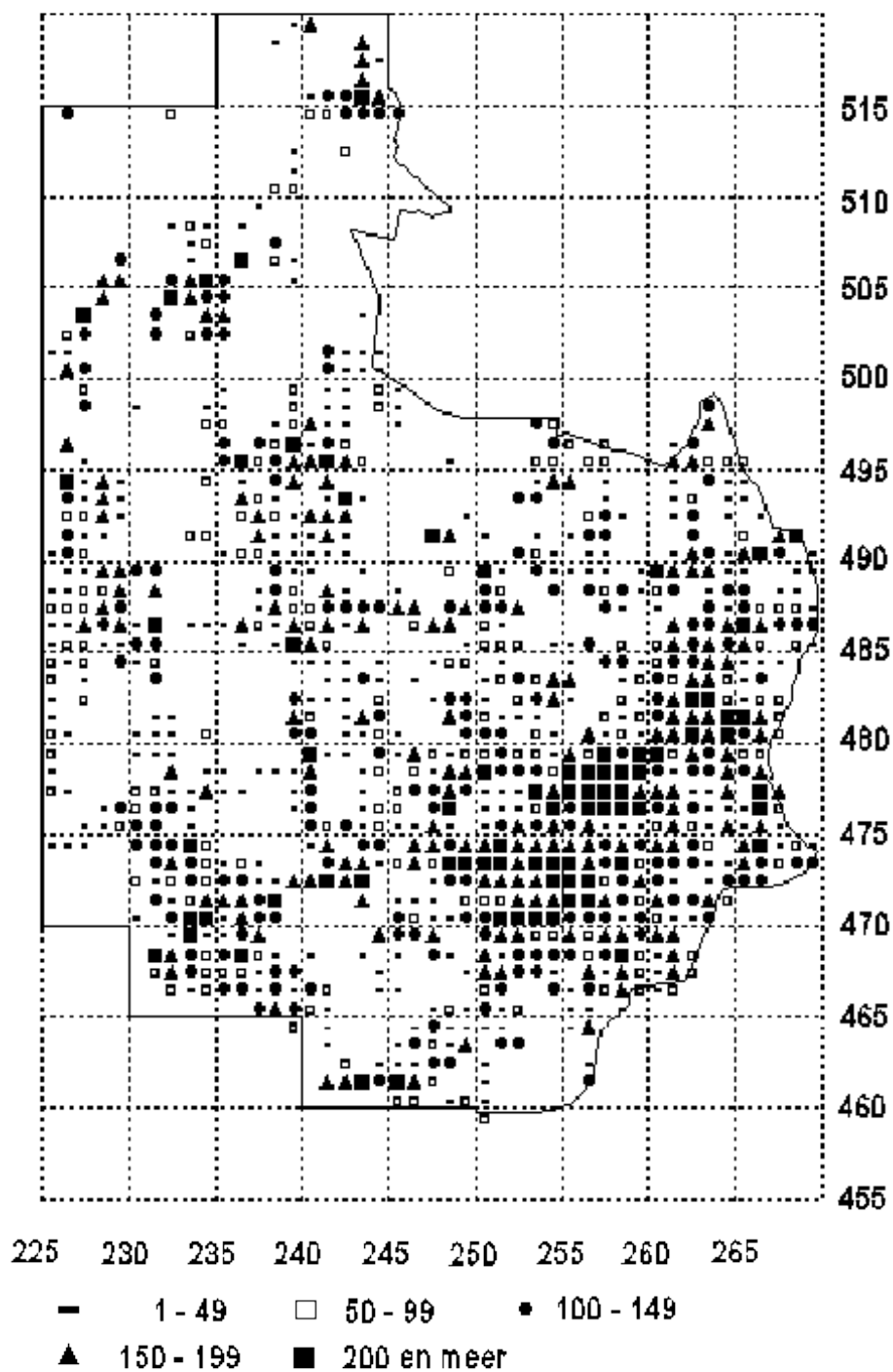
Bij de verwerking is 31 december 1992 als sluitingstermijn genomen. Later ingezonden lijsten worden wel verwerkt, maar zijn niet in dit jaarverslag opgenomen. Enige cijfers: aantal meldingen: 36.046, waarvan (vergeleken met de vorige drie FLORON-jaren) nieuwe meldingen: 25.426; totaal FLORON Twente (1989-1992): 94.516.

Er zijn ongeveer 550 algemene lijsten ingeleverd en enige tientallen AA-lijsten en lijsten met losse vondsten. Hierop stonden meldingen uit 574 km-blokken. De verdere statistiek wijkt nauwelijks af van andere jaren. Het hoogste aantal in een km-blok gevonden soorten bedraagt dit jaar 216 (243-472). Het km-blok 254-473 blijft het enige met meer dan 300 soorten van de Standaardlijst, nl. 351 (was 333), inclusief 37 Aandachtssoorten en 9 Rode Lijst-soorten. Het hoogste aantal RL-soorten in een km-blok blijft 16, maar het aantal AA-soorten in een km-blok is gestegen tot de onwaarschijnlijke hoogte van 41 (235-469).

Een hartelijk dank jullie wel is dan ook op zijn plaats.

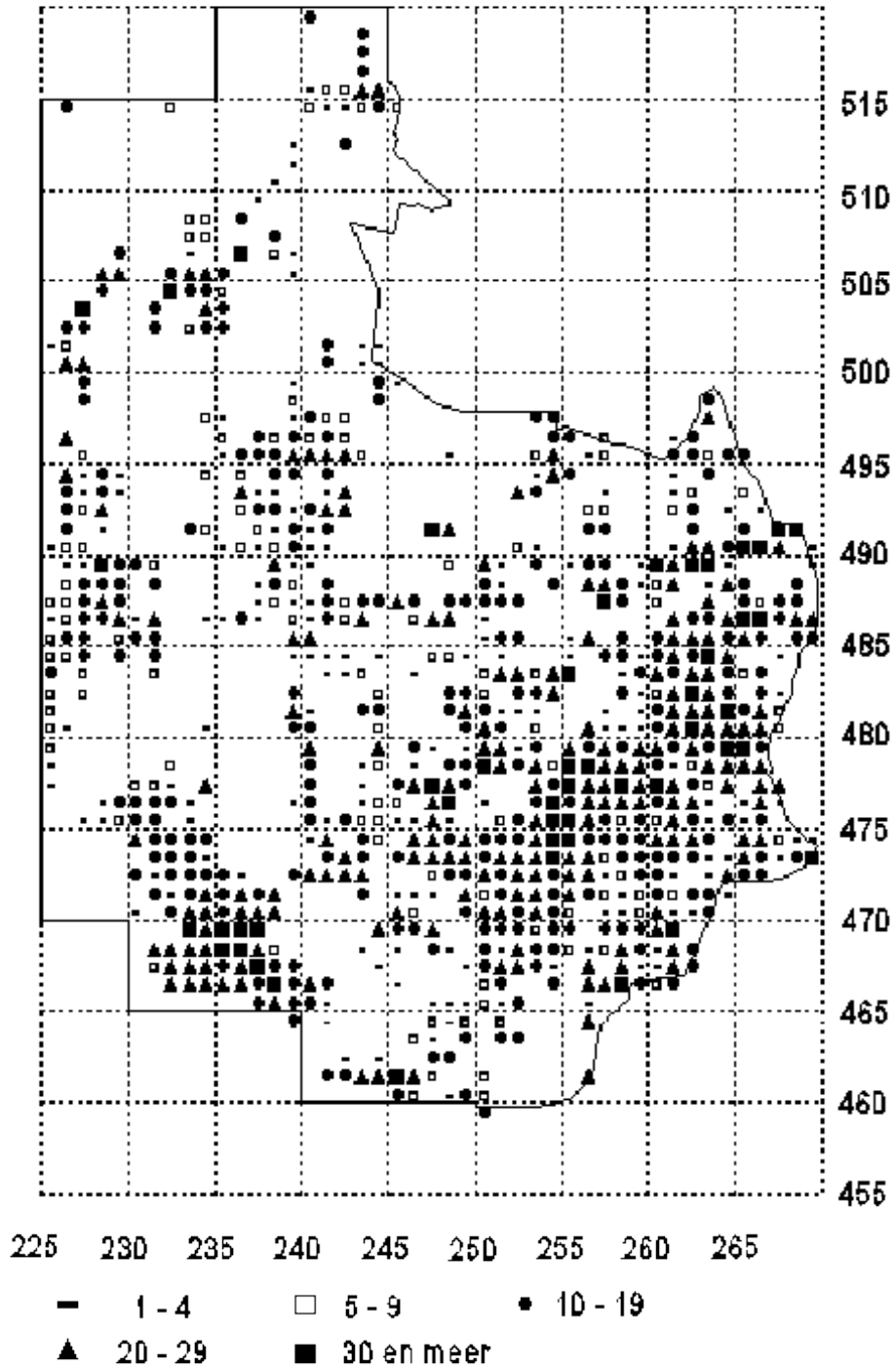
Het is ons echter niet in de eerste plaats om dit soort records te doen. Voor de kwalitatieve gegevens verwijzen we naar de lijst met bijzondere vondsten en de bijlage.

FLORON DISTRICT 7 TWENTE

STANDAARDLIJST 1989-1992

FLORON DISTRICT 7 TWENTE

AANDACHTSSOORTEN 1989-1992

Geelbloeiende kruisbloemigen in Twente (slot)

O.G. Zijlstra

Van de 31 soorten geelbloeiende cruciferen die we tot nu toe in Twente hebben aangetroffen, komen in deze nieuwsbrief de soorten aan bod met vruchten die meer dan 4 keer zo lang als breed zijn (behalve die met stengelomvattende bladen). De overige soorten (Groep A, B en C) zijn in het vorige nummer behandeld.

Sleutel

Vrucht meer dan 4 keer zo lang als breed. Bladen niet stengelomvattend.

- Vrucht tegen de stengel aangedrukt

..... GROEP D

- Vrucht niet tegen de stengel aangedrukt.
 - Zaden in de beide vruchthokken gerangschikt in 2 rijen

.....GROEP E

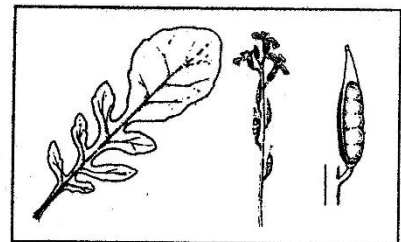
- Zaden in de vruchthokken gerangschikt in 1 rij of vrucht tussen de zaden sterk ingesnoerd

.....GROEP F

GROEP D VRUCHT MEER DAN 4 KEER ZO LANG ALS BREED, TEGEN DE STENGEL AANGEDRUKT. BLADEN NIET STENGELOMVATTEND.

1. Kroonbladen 13 - 26 mm lang. Vrucht met een platte, 4 - 10 mm lange snavel.

- ◆ Vrucht 1 - 3 cm. Kroonbladen bleekgeel met paarse aderen. Zaden onder elk van beide vruchtkleppen gerangschikt in 2 rijen. Kelkbladen rechtopstaand, vaak paars aangelopen. Stengelbladen onregelmatig ingesneden.

Bij ons af en toe in ingezaaide bermen.

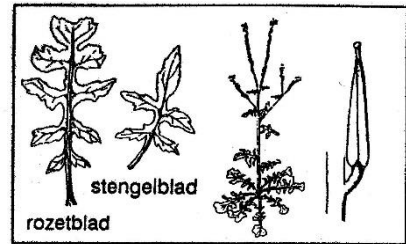
..... Zwaardherik (*Eruca vesicaria*)

Opm.: Herik (*Sinapis arvensis*) heeft soms enkele tegen de stengel aangedrukte vruchten. Is van de vorige onder meer te onderscheiden door haar horizontaal afstaande kelkbladen.

2. Kroonbladen 3 - 11 mm lang. Vrucht met een korte stijl of een tot 6,5 mm lange, niet-platte snavel.

- ◆ Kroonbladen klein, 3 - 4 mm. Vrucht met een tot 2 mm lange stijl.

- Vrucht 1 - 2 cm, naar boven toe geleidelijk smaller wordend. Stengelbladen met 1 - 4 paar getande zijslippen en een smalle eindslip. Bij de rozetbladen is de eindslip breed, stomp en vaak uitgerand.
Algemeen onkruid.

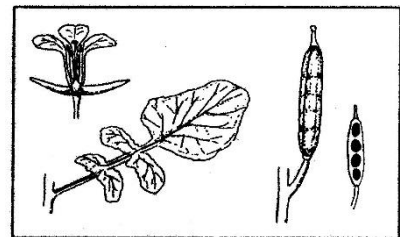

..... Gewone raket (*Sisymbrium officinale*)

- ◆ Kroonbladen 5 - 11 mm. Vrucht met een 2 - 6,5 mm lange snavel.

- Snavel 2 - 5 mm, hoogstens een kwart van de lengte van de vrucht beslaand, steriel. Vrucht vrij dik, 2 - 4,5 mm breed en 8 - 25 mm lang. Kelkbladen uiteindelijk horizontaal afstaand. Middelste stengelbladen onregelmatig ingesneden, met een grote eindlob.

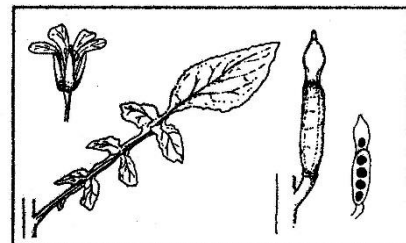
Verspreiding in Twente onvoldoende bekend, omdat de oudere opgaven van de FWT in een aantal gevallen mogelijk op de volgende soort betrekking hebben.

..... Zwarte mosterd (*Brassica nigra*)

- Snavel 3 - 6,5 mm, een derde tot de helft van de vrucht beslaand, met 1 of 2 zaden. Snavel bij rijpheid gezwollen. Vrucht smal, ca 1,5 mm breed en 7 - 16 mm lang. Kelkbladen rechtopstaand. Middelste stengelbladen met 1 - 5 paar zijlobben en een langwerpige eindlob.

Eerste vondst FWT in 1983 (Usselo). Vanaf 1987 duikt de soort overal in Enschede op en veroverd langzamerhand andere Twentse steden en dorpen (zie kaartje). Ook massaal langs het spoor, oost van Oldenzaal.

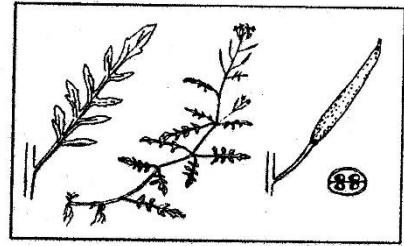

..... Pluimraket (*Hirschfeldia incana*)

GROEP E VRUCHT MEER DAN 4 KEER ZO LANG ALS BREED, NIET TEGEN DE STENDEL AANGEDRUKT. ZADEN IN DE BEIDE VRUCHTHOKKEN GERANGSCHIJKT IN 2 RIJEN. BLADEN NIET STENGELOMVATTEND.

1. Bladen tot op de middennerf ingesneden. Plant met kruipende wortelstokken, vaak dichte 'matten' vormend. Vruchtkleppen zonder nerf.

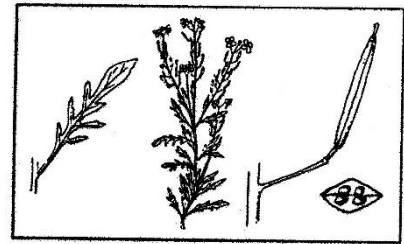
- ◆ Vrucht tot ruim 2 cm lang. Kroonbladen ca 5 mm. Plant kaal.
Soort van grazige bermen, perkjes e.d.
De laatste jaren breidt ze zich sterk uit.

.....Akkerkers (*Rorippa sylvestris*)

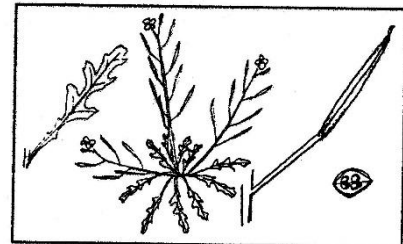
2. Bladen getand of ingesneden, maar dan niet tot op de middennerf. Plant zonder kruipende wortelstokken. Vruchtkleppen met een duidelijke middennerf.

- ◆ Vrucht 1,5 - 5 cm, aan de voet met een dun steeltje, dat ca 2 mm lang is en steriel. Kroonbladen 8 - 15 mm, citroengeel. Plant overblijvend, kaal.
Voornamelijk een spoorwegplant. Ook hier en daar in het stedelijk gebied (zie kaartje).

.....Grote zandkool (*Diplotaxis tenuifolia*)

- ◆ Vrucht 1,5 - 4 cm, zonder een dun steeltje aan de voet. Kroonbladen 4 - 8 mm, citroengeel. Plant onderaan zwak behaard, eenjarig, met een rozet.
In het westen van Nederland is deze soort niet zeldzaam. Bij ons komt ze af en toe tevoorschijn op omgewerkte grond (in Haaksbergen en Boekelo op spoorwegterrein; verder in Enschede en Bentelo).

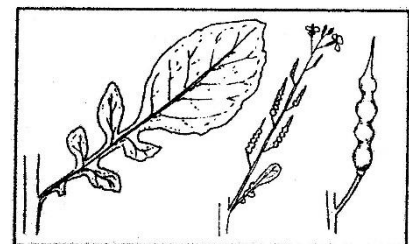

.....Kleine zandkool (*Diplotaxis muralis*)

GROEP F VRUCHT MEER DAN 4 KEER ZO LANG ALS BREED, NIET TEGEN DE STENGEL AANGEDRUKT. ZADEN IN DE BEIDE VRUCHTHOKKEN GERANGSCHIJKT IN 1 RIJ OF VRUCHT TUSSEN DE ZADEN STERK INGESNOERD. BLADEN NIET STENGELOMVATTEND.

1. Rijpe vrucht tussen de zaden sterk ingesnoerd.

- ◆ Vrucht 3 - 9 cm, met 3 - 8 zaden. Kroonbladen groot, tot 20 mm lang, meestal bleekgeel en donkerder geaderd, soms wit of paars. Bladen gelobd, stijf behaard.
Vooral in het noordelijk deel van ons FLORON-district een vrij algemeen onkruid.

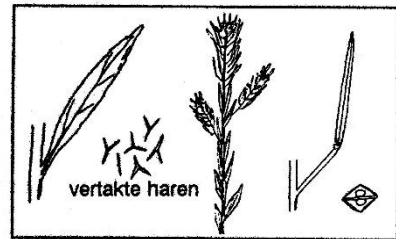

.....Knopherik (*Raphanus raphanistrum*)

2. Vrucht niet tussen de zaden ingesnoerd.

- ◆ Stengelbladen niet ingesneden, hoogstens zwak getand, en bezet met vertakte haren (loep!)

- Vrucht 1,5 - 2,5 cm, vierkantig. Kroonbladen ca 5 mm lang, heldergeel.
Bij ons een vrij algemene soort van omgewerkte bermen, akkerranden e.d.

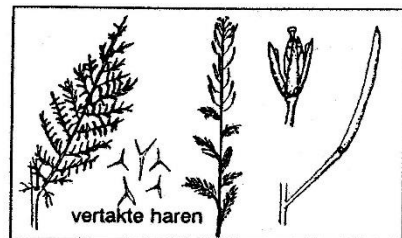
..... Gewone steenraket (*Erysimum cheiranthoides*)

Opm.: Uitgespreide steenraket (*E. repandum*) onderscheidt zich door de langere vruchten (4,5 - 10 cm) en grotere, bleekgele kroonbladen (6 - 10 mm). Deze adventieve soort is tot nu toe alleen op een overslagterrein in het Enschedese havengebied aangetroffen.

- ◆ Middelste en onderste stengelbladen ingesneden.

- Bladen fijn verdeeld, met smalle slippen (als wortelloof). Kroonbladen onopvallend, kleiner dan de kelkbladen.

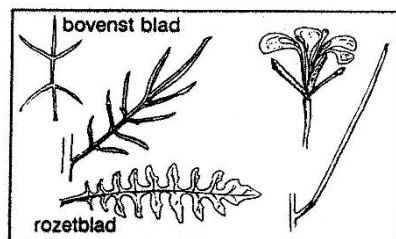
- Vrucht 1 - 4,5 cm. Bladen en stengel bezet met vertakte haren (loep!).
In Twente een onregelmatige verschijning op ruderaal plaatsen.

..... Sofiekruid (*Descurainia sophia*)

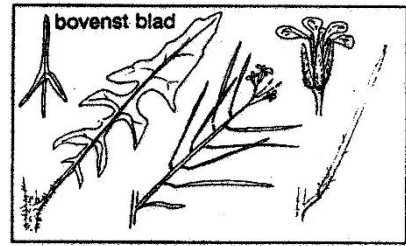
- Bladen niet zo fijn verdeeld. Kroonbladen duidelijk groter dan de kelkbladen.

- Vrucht 4,5 - 10 cm. Vruchstelen net zo dik als de vrucht.
 - Bovenste stengelbladen met 2 - 5 paar lijnvormige slippen. Middelste stengelbladen met 5 - 10 paar langwerpige zijslippen. Kelkbladen schuin afstaand, de buitenste twee bovenaan met een verdikking ('hoortje').
In het stedelijk gebied een vrij algemene soort.

..... Hongaarse raket (*Sisymbrium altissimum*)

- Bovenste stengelbladen gaaf of met 1 paar smalle slippen. Middelste stengelbladen met 2 - 4 paar min of meer haakvormige zijslippen. Kelkbladen rechtopstaand, zonder 'hoortjes'.

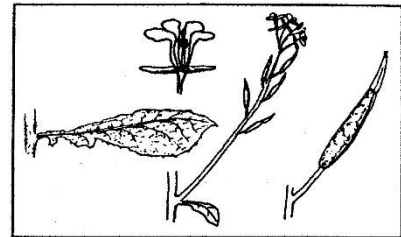

Bekend van industrieterreinen in Enschede en Hengelo.

..... Oosterse raket (*Sisymbrium orientale*)

- Vrucht tot 4,5 cm. Vruchtstelen slank, veel dunner dan de vrucht.
- Vrucht met een 7 - 25 mm lange snavel. Kelkbladen uiteindelijk horizontaal afstaand.
- Snavel niet sterk afgeplat, kleiner dan de rest van de vrucht. Vrucht kaal of behaard. Vruchtstelen schuin omhoog staand, of deels rechtop (de vruchten dan tegen de stengel aangedrukt). Bladen ongedeeld of aan de voet ondiep ingesneden.

Voor 1981 was deze soort nog zeldzaam in Twente. Tegenwoordig is ze op veel plaatsen aan te treffen op gestoorde grond.

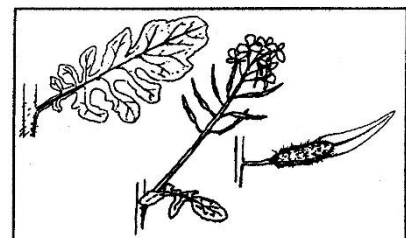

..... Herik (*Sinapis arvensis*)

Opm.: Sarepta-mosterd (*Brassica juncea*) lijkt op Herik, maar is in tegenstelling tot deze kool en heeft rechtopstaande kelkbladen. Een keer adventief in Enschede.

- Snavel sterk afgeplat, groter dan de rest van de vrucht. Vrucht behaard. Vruchtstelen (bijna) horizontaal afstaand. Bladen diep en breed ingesneden, daardoor met 2 of 3 paar grote zijlobben.

Enkele malen gevonden in omgewerkte bermen.

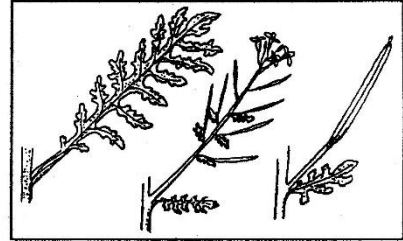

..... Witte mosterd (*Sinapis alba*)

- Vrucht met een tot 3,5 mm lange stijl. Kelkbladen schuin omhoog of rechtopstaand.

- De onderste bloemen staan in de oksels van de bovenste stengelbladen. De veel grotere onderste bladen zijn net als de bovenste diep ingesneden en hebben 3 - 8 paar getande zijslippen en een stompe eindslip. De bloemen zijn bleekgeel. De vrucht is 2 - 4,5 cm, met een 2 - 3,5 mm lange stijl. De plant is bezet met aangedrukte haren.

Vooraf een plant van het rivierengebied. Bij ons sporadisch.

..... Schijnraket (*Erucastrum gallicum*)

- Bloemen niet in de oksels van de bovenste stengelbladen. Stengelbladen met 2 - 6 paar langwerpige zijslippen en een spitse, meestal spiesvormige eindslip. Bloemen heldergeel. Vrucht 2,5 - 4,5 cm, met een 0,5 - 1,5 mm lange stijl. Stengel onderaan met lange, afstaande haren.

Al jaren te vinden in het havengebied van Enschede. Sinds kort ook bekend van Hengelo.

..... Spiesraket (*Sisymbrium loeselii*)

Bijzondere vondsten 1992

J.W Bielen, P.F. Stolwijk, O.G. Zijlstra

- Tweetoppig struisgras (*Agrostis castellana*): Bentelo, open plek in bos. (34.15). **Eerste vondst in Twente**. De soort is vermoedelijk al geruime tijd in Nederland aanwezig, maar is pas onlangs herkend.
- Helm (*Ammophila arenaria*): oost van Ommen (22.42). Oude zandverstuiving bij de Vecht. Waarschijnlijk ooit aangeplant. Ook (1989) te Mariënberg gevonden.
- Fijne kervel (*Anthriscus caucalis*): bij Mariënberg, aan de spoorbaan (22.53). Tweede vondst in ons district. Zie Nieuwsbrief 6, 1992.
- Korensla (*Arnoseris minima*): Enschede, Scholengemeenschap Zuid (34.28). Rode Lijst 1. Op ditzelfde terrein is de soort tijdens de bouw van de school in

1981 ook gevonden. Ten onrechte is de vondst uit 1981 in de Atlas van de Nederlandse Flora (deel 2, p. 72) als adventief afgedaan. De huidige vondst is de eerste melding sindsdien in Twente.

Korensla, een plant van graanakkers (Winterrogge) op zure grond, is momenteel zo goed als uit Twente verdwenen. In februari 1992 is naast de school een terrein ingericht ten behoeve van het vak biologie; er is een vijver gegraven, waaromheen de vrijgekomen grond is gestort.

In juni stond op de overgang van de bestaande schrale vegetatie van zure grond naar het braakliggend gedeelte de Korensla in bloei. Kennelijk heeft de soort zowel in 1981 als in 1992 geprofiteerd van het grondverzet. Aanvoer van de zaden van elders is onwaarschijnlijk: de zaden hebben geen vruchtpluis zoals vele andere Composieten. Hoewel de soort te boek staat als najaarskiemer (winterannuel), is het haar in dit geval blijkbaar gelukt om in het voorjaar te ontkiemen en in hetzelfde jaar in bloei te komen.

- Rechte alsem (*Artemisia biennis*): Enschede, industrieterrein de Marssteden (34.17). **Eerste vondst in Twente**. De FWT kent deze soort uit het gebied van Rijn en Waal, waar zij wel is ingeburgerd. Of dat ook in Twente gaat gebeuren, moet afgewacht worden.
- Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*): Veendijk, gem. Losser (29.51). In de beschoeiing van een beek.
- Bevertjes (*Briza media*): Kanaal Almelo-Nordhorn (28.38). Tweede vindplaats in Twente. In dit km-blok door ons sinds 1982 niet meer gezien. Misschien kan hier ook de Vierzadige wikke (zie onder) weer teruggevonden worden.
- Gelobde maanvaren (*Botrychium lunaria*): bij Markelo (28.53). Rode Lijst 3. Tweede vindplaats in Twente. De soort was vroeger van dit terrein bekend, maar al jaren niet meer gezien. Hier ook Addertong (*Ophioglossum vulgatum*).
- Gekielde dravik (*Bromus carinatus*): Hengelo, berm IJsselstraat (34.16); Losser, verwaarloosd boerenerf (35.12). **Eerste vondst in Twente**. De soort is in Midden-Nederland (Wageningen - Apeldoorn) sinds 1945 aan het inburgeren.
- Slangewortel (*Calla palustris*): Vriezenveen e.o. (28.14 en 28.15). Deze soort, waarvan de eerste vondst in 1989 (Hondeven) en de tweede in 1990 (Engbertsdijkvenen) werd gemeld, blijkt rond Vriezenveen op diverse plaatsen voor te komen. De Atlas geeft twee vindplaatsen van voor 1950 in dit gebied.
- Gesteeld sterrekroos (*Callitriche brutia*): bij Gramsbergen (22.36). **Eerste vondst in Nederland**. Zie Nieuwsbrief 7, 1992. Zie ook Gorteria 18, 1993, pp. 122-124.
- Grote centaurie (*Centaurea scabiosa*): Hengelo (34.17). Rode Lijst 3. **Eerste vondst in Twente**. De vondst is al in 1991 gedaan, in hetzelfde graslandje als waar toen de Ruige weegbree (*Plantago media*) is gevonden (Nieuwsbrief 6, 1992). Omdat er destijds geen herbariummateriaal is verzameld, is publicatie achterwege gebleven. Dit jaar bleek de plant er weer te staan en bovendien op een plaats elders in hetzelfde kilometerblok. Er zijn geen directe

aanwijzingen voor zaai of aanplant. De soort komt voornamelijk in Zuid-Limburg en het oostelijke rivierengebied voor.

- Groot streepzaad (*Crepis biennis*): Almelo, Schelfhorst (28.35). **Eerste vondst in Twente**. In park; grasland dat eens per jaar wordt gemaaid. Er zijn geen directe aanwijzingen voor zaai. De soort komt voornamelijk voor in Zuid-Limburg en het rivierengebied. Er bestaat groot gevaar voor verwisseling met het bij ons algemene Klein streepzaad (*Crepis capillaris*). Zie de Flora voor de verschillen. Groot streepzaad is in 1992 ook in Enschede aangetroffen, maar is daar overduidelijk uitgezaaid.
- Knolcyperus (*Cyperus esculentus*): bij Markelo, in maïsakker (28.53). **Eerste vondst in Twente**. Sinds begin van de jaren '80 als onkruid in maïsakkers bekend.
- Bruin cypergras (*Cyperus fuscus*): Saasveld (28.37). Rode Lijst 4. In een slootje. De soort is in 1985 gevonden op de vliegbasis Twente. Overigens een soort van slikkige, drooggevallen oevers in het rivierengebied.
- Rood peperboompje (*Daphne mezereum*): Diepenheim (34.14). Rode Lijst 1. Al lang op deze plaats bekend, maar **nieuw voor de FWT**.
- Bleekgele droogbloem (*Gnaphalium luteoalbum*): Enschede, twee plaatsen, tussen stoeptegels (34.18); Wierden, in gruis (28.34). Enerzijds een in Twente zeer zeldzame soort van pioniervegetaties (zo dit jaar bij Denekamp); anderzijds een plant die steeds meer op opgespoten terreinen en tussen straattegels verschijnt, vooral in het westen van Nederland.
- Aardaker (*Lathyrus tuberosus*): Hengelo (28.57). Nog steeds op het spoorwegterrein waar de soort ook in 1978 en 1986 is gevonden. Enige (zekere) vindplaats in Twente.
- Gestreepte leeuwebek x Vlasbekje (*Linaria x sepium*): Wierden, spoorwegterrein (28.34). **Eerste vondst in Twente**. Tussen de stamouders.
- Stekende wolfsklauw (*Lycopodium annotinum*): De Lutte (29.51). Rode Lijst 4. **Eerste vondst in Twente na 1950**. Enige huidige vindplaats in Twente.
- Kleinbloemig kaasjeskruid (*Malva parviflora*): Oldenzaal, berm nieuwe snelweg (28.58). Adventieve soort die een enkele maal in Nederland wordt aangetroffen.
- Akkerleeuwebek (*Misopates orontium*): Stokkum (34.23). Rode Lijst 3. **Nieuw voor de FWT**.
- Draadgierst (*Panicum capillare*): Enschede (34.17 en 34.18). Op drie plaatsen rond Enschede gevonden. Adventief.

- Zwartblauwe rapunzel (*Phyteuma spicatum* subsp. *nigrum*): Kanaal Almelo-Nordhorn (28.38). Aan het kanaal nog nooit waargenomen. Bij Boekelo (34.27). Het betreft hier twee nieuwe km-blokken in een gebied waar de soort al lang van diverse plaatsen bekend is (Weeda, ongepubliceerd verslag).
- Postelein (*Portulaca oleracea*): Enschede (34.18); Nijverdal (28.14); Losser (29.52). Een soort die meestal alleen in warme zomers tot ontwikkeling komt en dan vaak tussen straattegels staat.
- Ongelijkbladig fonteinkruid (*Potamogeton gramineus*): Bornerbroek (28.54). Rode Lijst 3. In 1991 en 1992 in geschoonde poel. Ons alleen bekend (tot 1985) van het Herikervliet (34.13). Daar nu niet meer te vinden.
- Schijnaardbei (*Potentilla indica*): Denekamp (29.32). Een soort die, naar het schijnt, gemakkelijk verwildert.
- Klein wintergroen (*Pyrola minor*): Markelo, Herikerberg (34.13). Rode Lijst 3. Deze vindplaats was de FWT niet bekend. Zie Nieuwsbrief 5, 1991.
- Witte waterranonkel (*Ranunculus ololeucos*): Twickel, geschoond ven (28.55); bij Marienberg, op twee plaatsen in een slootje (22.43). Rode Lijst 2. Was in het gebied van de Overijsselse Vecht nooit eerder waargenomen. Nu van 5 plaatsen in Twente e.o. bekend.
- Viltroos (*Rosa villosa*): Kanaal Almelo-Nordhorn (29.31). Rode Lijst 3. Hier volgens de vinder al lang bekend. Vorig jaar niet gepubliceerd wegens ontbreken van herbariummateriaal. Enige ons bekende vindplaats in Twente.
- Zacht loogkruid (*Salsola kali* subsp. *ruthenica*): Oldenzaal, industrieterrein Hanzepoort (28.58). Tweede vondst FWT in Twente.
- Klein kruiskruid var. *hybernicus* (*Senecio vulgaris* var. *hybernicus*): Haaksbergen (34.36); Wierden, station (28.34). Tweede en derde vondst in Twente van de straalbloemvorm van Klein kruiskruid.
- Glansbesnachtschade (*Solanum nitidibaccatum*): Enschede (34.18). Op dezelfde plaats ook in 1981 en 1986 gezien. Wij kennen de soort voornamelijk van strandjes in het rivierengebied. Enige Twentse vindplaats.
- Blonde egelskop (*Sparganium erectum* subsp. *neglectum*): Vriezenveen (28.14, 28.15, 28.25). Deze ondersoort blijkt rond Vriezenveen en verder noordelijk tamelijk gewoon te zijn.
- Moerasvaren (*Thelypteris palustris*): bij Marienberg (22.53); Vroomshoop (28.13). Tot nog toe is ons slechts een andere vindplaats in Twente bekend.
- Aardbeiklaver (*Trifolium fragiferum*): Wierden (28.34). Tweede recente vondst in Twente. Aan de kleiige afslagoever van een bergingsvijver. De soort komt in het rivierengebied en in het brakwatergebied in vergelijkbare omstandigheden voor. Zie Nieuwsbrief 1, 1990.

- Moeraszoutgras (*Triglochin palustris*): Rheezermaten (22.44); Daarlerveen (28.14); Fayersheide (28.25). Een in Twente e.o. zeer schaarse soort. In 28.14 aan een afwateringskanaal gevonden; elders alleen uit natuureservaten bekend.
- IJzerhard (*Verbena officinalis*): Goor, aan Twentekanaal (34.14); Delden, aan bospad! (34.16). Rode Lijst 3. Tot nog toe alleen in Almelo en Wierden (spoorwegterreinen) gevonden.
- Lathyruswikke (*Vicia lathyroides*): Nijverdal (28.33). Derde vondst Twente.
- Vierzadige wikke s.s. (*Vicia tetrasperma* subsp. *tetrasperma*): bij Markelo (28.53); Oldenzaal (29.51). Was ons sinds 1982 niet meer bekend; toen in hetzelfde km-blok als Bevertjes (zie daar). Voor 1981 gevonden in 28.38, 29.51, 34.36 en 34.38.
- Eekhoorngras (*Vulpia bromoides*): Wierden (28.34). Rode Lijst 3. **Eerste vondst in Twente**. De soort lijkt veel op Gewoon langbaardgras (*Vulpia myosuroides*), waartussen zij door de vindster is aangetroffen.

Met dank aan Wout Holverda (Rijksherbarium) voor de verrichte controle van enige determinaties.

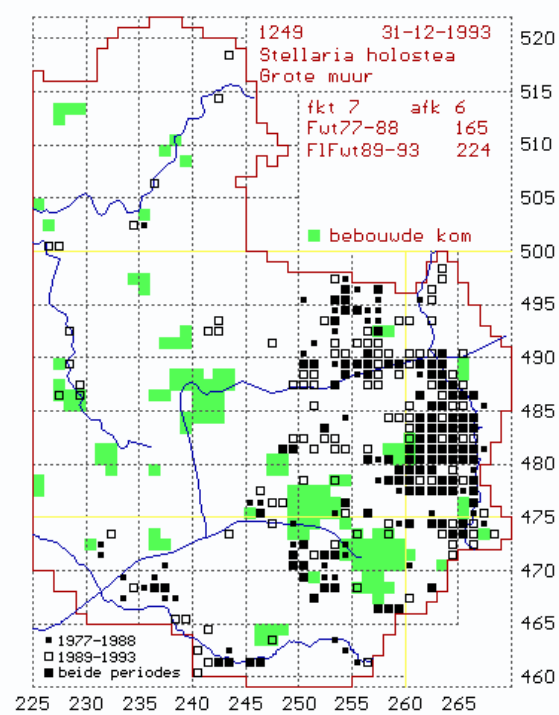
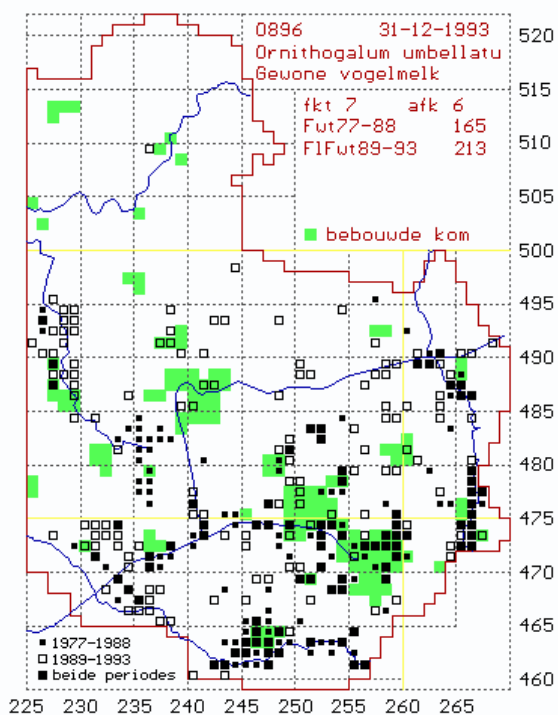
Vogelmelk en Grote muur

P.F. Stolwijk

Hierbij aandacht voor twee lentebloeiers. Ze zijn in Twente niet zeldzaam, maar gaan zeker achteruit. Ze zijn voor een deel in dezelfde landschappen te vinden, met name in het oude cultuurlandschap. In het jonge ontginningslandschap zien we deze soorten niet.

Vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*) komt voor in de beekdalen en op de essen; vaak in bermen, (oudere) graslanden, dijktafsluitingen; ook in loofbossen, houtwallen, aan heggen en in parken. In Enschede bijvoorbeeld ook in de gazons van sommige singels. Helaas worden vele planten al voor de bloei afgemaaid, wat overigens de vegetatieve vermeerdering niet verhindert. De planten zijn al vanaf februari (het best vòòr de groei van de grassen) te ontdekken: de pollen met hun donkergroene, vlezige bladen met witte middenstreep steken duidelijk af tegen de omringende vegetatie. Verwarring met verwilderde *Crocus spec.* is mogelijk. Deze hebben echter zeer stijve, puntige, niet-vlezige bladen.

Grote muur (*Stellaria holostea*) is vooral te vinden in loofbossen; daarnaast in houtwallen, en ook op taluds in het essenlandschap. Verwarring met Akkerhoornbloem (*Cerastium arvense*) komt voor. Deze soort heeft sterk behaarde bladen; de kroonbladen zijn minder diep (tot 1/3) ingesneden. Grote muur heeft bladen die, net als de stengel, ruw zijn; de kroonbladen zijn tot op 1/2 ingesneden. Door verruiging van bermen, opruiming van houtwallen, scheuren van graslanden gaan veel groeiplaatsen van deze soorten verloren.

Excursieprogramma FWT 1993

datum	bestemming	verzamelen
15 mei	St. Isidorushoeve. We gaan o.a. op zoek naar Bosanemonen in het gebied tussen de Hoeve en Haaksbergen.	R.K. kerk; 9.00 uur (Pieter Stolwijk).
5 juni	Duitsland, Tillenberge. Een natuurreservaat ten zuiden van Nordhorn, aan de Vecht.	station Oldenzaal; 9.15 uur (Pieter Stolwijk en Jacques Bielen).
19 juni	Markelo. Het westen van de gemeente is nog een witte vlek op onze kaart. We hopen op interessante zegges en waterplanten.	kerk aan de weg naar Holten; 9.00 uur (Otto Zijlstra).
3 juli	Kanaal Almelo-Nordhorn. Hier zijn altijd verrassingen mogelijk.	weg Oldenzaal-Ootmarsum / kanaal; 9.00 uur (Otto Zijlstra).
4 september	Manderheide. Dit gebied is door ons floristisch nog weinig ontgonnen.	kerk Vasse, 9.00 uur (Jacques Bielen).

Inlichtingen bij de excursieleiders: Otto Zijlstra: 053-331589; Pieter Stolwijk: 053-355451; Jacques Bielen: 05410-14891.

De excursies vormen een goede gelegenheid om kennis uit te wisselen. Alle serieus geïnteresseerden zijn van harte welkom!

Start seizoen 1993

Alle veldmedewerkers worden uitgenodigd voor een

START-BIJEENKOMST OP 20 MAART,

's morgens om 10.15 uur in het Natuurmuseum te Enschede, M.H. Tromplaan 19.

Aan de hand van een kaart bekijken we de huidige stand van zaken en kan er ingetekend worden op 'witte' kilometerblokken. Verder zal er herbariummateriaal te zien zijn en worden er dia's getoond van een aantal bijzondere soorten, voornamelijk uit Twente. Door jullie meegebrachte dia's en materiaal zijn welkom! Zij die niet kunnen komen en nog streeplijsten nodig hebben, kunnen hiervoor terecht bij Otto Zijlstra (053-331589).
